СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 222. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 24. вересня, 1925. VOL. XXXIII. No. 222. Jersey City, N. J., Thursday, September 24. 1925. THREE CENTS

Французька делеґація під проводом міністра Кайо в Ню Йорку.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 23. вересня. — Французька довгова делеґація під проводом міністра скарбу Кайо (Caillaux) приїхала нині сюди пароплавом Парі (Paris).

По короткому побуті в Ню Йорку вона виїде до Вашинґтону, де завтра буде на принятті у президента Кулиджа в Білому Домі, а відтак приступить до переговорів з американським правительством про сплату воєнного довгу.

АМЕРИКА І ЛІҐА.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 22. вересня. — Президент Кулидж заявив, що він вдоволений, що Ліґа Народів постановила скликати міжнародню розоружну конференцію, одначе він не хоче говорити, чи Америка візьме в ній участь, чи ні, поки про се не заявиться Конґрес.

ХОТЯТЬ СПІШИТИСЬ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 22. вересня. — В тутешних урядових кругах заявляють, що французький міністер скарбу Кайо з цілою своєю делеґацією прибуде сюди в сей четвер, 24-ого с. м. і зараз тоді зачнуться переговори у справі сплати воєнних довгів Францією Америці. Як кажуть, сі переговори підуть скорою ходою, щоб їх швидко довершено.

Американське правительство одержало запевнення від Кая, що він згодиться, аби сплату розпочато негайно.

РОЗСЛІД У СПРАВІ ЛЕТНИЦТВА.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 22. вересня. — В комісії летництва, яку президент Кулидж призначив для розсліду закидів полковника Мичелла, заявив ґенерал Петрик, шеф летництва армії, що на його думку треба створити два окремі відділи летництва при армії і фльоті і постепенно їх злучити в одно.

Сьому спротивився міністер воєнної фльоти Вилбер, котрий сказав, що з американським летництвом усе гаразд і нема що змінювати, а тільки треба дати більше гроший на його розвиток.

ШЕНАНДО.

ЛЕЙКГЕРСТ, Н. ДЖ., 22. вересня. — Тут зачалось доходження у справі розбиття американського воздухоплава Шенандо.

ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 22. вересня. — Президент тутешнього Колюмбійського університету др. Никлас Меррей Батлер заявив, що 18-ий амендмент (додаток до конституції про прогибіцію) обмежує особисту свободу, саму конституцію Злучених Держав та нищить мораль і суспільний лад нації. Длятого він проти прогібіції і запевнює, що колиб прийшло до вселюдного голосовання у сій справі, то 5 на 8 голосувало би проти прогібіції, а лише 3 на 8 за прогібіцією.

ЗАПОВІДАЮТЬ ЛАЙКУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 22. вересня. — Однопартійці републиканського кандидата на мейора міста Ню Йорку, Френка Д. Вотермена, заявляють, що зачнуть виборчу кампанію лайкою проти демократичного кандидата на мейора, сенатора Джеймса Дж. Вокера, закидаючи, що колиб він був вибраний, то все в місті буде продажне.

ОСІНЬ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., 23. вересня. — Сьогодня перед 9-ою годиною рано зачалась осінь, яка тривати-ме 90 днів.

Одночасно з осінею прийшла і студінь. Вчера вже було доволі зимно як на скору зміну. Рано було всього 50 степенів температури; в день було коло 55 а під вечір знову було 50. Таксамо холодно було цілу ніч.

Сьогодня далі холодно і заповідають дощ.

Завтра, в другий день осени, як повідомляють, має знову потепліти. Та люди вже ладяться більше на осінь. Зачинають одягатись у верхні одяги, боячись простуди.

Всетаки осінь красше зачалась як тому 21 літ, бо тоді було тут лише 40 степенів температури.

ПОЧТОВІ ЗЛОДІЇ.

ТОЛІДО, Огайо, 22. вересня. — В тутешньому почтовому офісі вкрадено два пакунки листів з Ню Йорку. Було там богато режистрованих листів, тому допускають, що се значна страта. Злодії скористали, що в кімнаті не було нікого через 5 хвиль.

СМЕРТЬ ПЕРЕКИНЧИКА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 21. вересня. — Недавно втопився в Іст Ривер редактор тутешнього польського дневника Нови Сьвят, Іван Левкевич.

З уваги, що був Українець з роду, який пійшов на службу до Поляків і вважався Поляком, тутешні Поляки пустили чутку, що його убили і втопили нюйорські Українці.

Наслідком того обжалування переведено аж двічі урядові оглядини трупа, який добуто з води в минулу суботу.

Др. Бенямин Шварц по оглядинах заявив, що обжалування в сторону Українців цілком безосновне, бо покійний самий поповнив самогубство, кинувшись до ріки.

(Очевидно, національна зрада покійного мучила і переслідувала і не треба було аж заговорів, він самий наложив на себе руку, не можучи пережити сорому служби найбільшому ворогови свого народу).

ЗБОРИ БУВШИХ ЧЛЕНІВ У. Н. К.

В суботу, 26. с. м. о 8. год. вечір, будуть в салі Нар. Дому в Ню Йорку (при 6. ул.) збори бувших членів У. Н. Комітету у справі дому У. Н. К. при 7. ул.

Проситься всіх бувших членів У. Н. К. прибути на збори.

Іван Добрянський,
о. Волод. Лотович,
Волод. Лотоцький,

УКРАЇНСЬКИЙ КОНЦЕРТ І БАЛЬ В НЮ ЙОРКУ.

В сю неділю вечір в Народньому Домі в Ню Йорку великий український концерт і баль.

Сей концерт і баль уладжується заходами нової орґанізації Союз Українок.

Вже в літі мав бути сей концерт, але тоді його відложено ізза спеки, а тимчасом ще красше приготовлено ріжнородну програму, в якій будуть новости української і чужинної музики. Таксамо на балю буде богато несподіванок. Союз Українок сподівається, що Українки й Українці з Ню Йорку й околиці прибудуть громадно на сей вечір до Народнього Дому.

КЕНОВАННЯ ПОМІДОРІВ В ДОМА.

Осінь це час, коли всяка господиня приготовляє запаси ярини на зиму. Щоби ярину переховати свіжою через довший протяг часу, треба її законсервувати або як говорять в Америці закенувати. Кеновання ярини в дома є дешевшим чим купования готової вже закенованої в склепі, та й ярина приготована в дома є смачнійшою, коли її зробити чисто та після вказівок подаваних Департаментом Рільництва.

З поміж всякого рода ярини найлекше закенувати помідори (томейти). Помідори кенується подібно як овочі в кипячій воді. Після вказівок Департаменту Рільництва робиться це в той спосіб:

Вибирається помідори середної величини, не за зелені та й не перестиглі. Помідори троха надбиті або придушені не надаються до кеновання поданим способом. Вибрані помідори треба вложити в неглибокі начиння і разом з ними в дротяний кошик. Цей кошик з помідорами вкладається в кипячу воду на яку мінуту а не довше. З горячої води кладеться помідори сейчас в холодну воду, щоби остигли. Коли помідори остигнуть, треба, щоби з них зтікла вода і тоді чиститься їх з лупини. Так очищені вкладається в скляні баньочки (кени) тісно оден біля другого. На кожну кварту кенованих помідорів дається одну ложку соли. Приготовані тим способом помідори щільно замикається і тоді вони можуть постояти довший час не псуючись.

Потрібні вказівки, як кенувати всякого рода ярину та овочі в дома, безплатно висилає після бажання Департамент Рільництва.

ТАЄМНИЙ АРХИВ.

При роботах біля будинку штабу маринарки в Ленінґраді, знайдено замурований таємний архив царського штабу з передреволюційної доби. Ці документи можуть кинути нове світло на діяльність російської фльоти підчас війни.

УКРАЇНСКІ ГРОМАДЯНИ!—

За послідніх 10 літ переслала американсько-жидівська іміґрація сорок сім мілїонів долярів на поміч Жидам в Европі. В суботу, дня 12-ого вересня с. р. представники Жидів на своїх зборах в Филаделфії рішили зібрати негайно дальших ПЯТНАЙЦЯТЬ МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ на кольонізацію України і Палестини та на поміч жидівському населенню.

А що зробили ми американсько-українська іміґрація в час, коли краеви грозить повна руїна всього національного життя? Коли побіч голоду, холоду, повені, ляшня кидається на нас із послідним ударом і відбирає все наше державне шкільництво, ми, американська іміґрація мовчимо і приглядаємось мукам своїх братів.

Чи заслугуємо ми на назву братів?

Іміґранти! Крайна пора стати до праці! Крайна пора іти з помочю заґибаючій нації, бо ще хвилина, а може бути запізно! На поміч! Ратуймо Народ від руїни!

Всі жертви пересилайте негайно до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

Обєднане Укр. Орґанізацій в Америці.

ВІЛЬНЕ КРІПАЦТВО.

Громадяне с. Іловська не мають свого пасовиска, віддають на випас скотину в гурт М. Шемьота, за що мусять іти до роботи 8 днів за штуку. Маючи 5 штук скотини, мусить селянин працювати на пана 40 днів. Цього літа, підчас жнив, забажав пан відразу зібрати всіх селян на роботу, що для селян було просто зарізом: у кождого була своя праця. Тоді обшарник договорився з війтом, і той дав розпорядження солтисови гнати людий на панську роботу. В такий спосіб бідує селянство і віддає свою працю на користь других. Надії на краще нема: на одвіку оброблюєму селянами обшарницьку землю присилають осадників, для яких відбирають наші церкви. Коли-ж покращає? А тоді, коли укр. селянство обєднається навколо своїх політичних партій і буде піддержувати культурно-освітні орґанізації, тоді лише здобудеться земля та воля.

НЕ ВСЕ ЗОЛОТО, ЩО БЛЕСТИТЬ.

З 1922 р. Іловська ґміна на Кобринщині має „кулко рільниче" засноване обшарниками. До цієї орґанізації вступили і довірчиві українські селяне, приваблені панськими обіцянками. Відкрило „кулко" свій склеп, яким керує п. Вікерта, котрий під кооперативним прапором провадить власне діло. Ціни в тій кооперативі далеко вищі від ринкових, селяни лише в крайніх випадках там купують. Вписового брали з членів по пудови жита, потім ще збирали грішми. Переконалися селяне, що не корисне їм панське „кулко" бо воно тільки бере, але нічогісінько не дає, і почали кидати його, залишаючи вклади (а їх взяти трудно). То наука селянам, що не треба слухати щедрих обіцяючих панів і лізти до їх орґанізацій, бо обдурять. Краще закладати власні українські селянські кооперативи.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЛОСУВАННЯ НА ВОЛИНІ.

Президія БУЦВК. затвердила на території Волині виділення 40 національних сільських рад, в тім 9 польських, 24 німецьких і 7 чеських. Крім того затверджено утворення на тійже Волині польського району, що обнимає 30 громад, населених в части Українцями латинниками, яких радянська влада конче хоче зробити Поляками.

НАПАД БАНДИТІВ НА ШКОЛУ.

Коло години девятої вечера з 22. на 23. липня на школу в селі Шайно, ковельського повіту, напали бандити в числі коло 15 чоловік. Коли на домагання бандитів двері не були відчинені, вони вибили вікно і влізли в хату. Злякана учителька сестрою і батьком лізуть на гору. Перша ховається в сіно, яке зложене на горі, а останніх двоє лізуть на дах. Бандити, запримітивши, що в хаті опріч дітей і старенької матери учительки нема нікого, побили тяжко старушку, домагаючися, щоб сказала, де учитель, і решта хатніх. Учитель в той час був на курсах. Один з бандитів поліз на гору і став низати штиком по сіні, думаючи кого найти. На щастя учительки не зачепив. Тим часом бандити, які були на дворі, запримітили на криші батька учительки, стали до нього стріляти й убили. Пробувши години з півтори і забравши деякі річи, відійшли.

„ГОСТИННІ" ВИСТУПИ В ГОРОДЕНЦІ.

В неділю, 22. серпня до Городенки приїздив на „гостинний" виступ коломийський типчик хлібоїдський „посол" Залуський. Хотів устроїти віче. Одначе на віче ніхто не явився і „посол" мусів з нічим вертати. Коломийські радикали забажали спробувати щастя в Городенці. І ось сюди з доручення д-ра Новодворського приїхав др. Кассіян. Зібрав поважних селян з повіту і запропонував їм відновити радикальну партію. Збори після промови дра Теофіля Окуневського доручили п. Кассіянови заявити у радикальній централі, що селяне Городенщини домагаються, щоби радикальна партія, коли вже не хоче зовсім злятися з УНДО, заключила з Обєднанням компроміс; що не пора тепер для амбіцій кількох молодих адвокатів розривати національний табор. Таким чином радикалам не повезло. На цій нараді вирішено оснувати в Городенці замісць „Січи" — т-во „Луг".

Б. ЛЕПКИЙ У БАЧВАНСЬКОМУ ГОВОРІ.

У тижневику „Руски 'Новини", органі бачванських Українців, що виходить у бачванському говорі в Новому Саді, поміщено оповідання Богдана Лепкого п. з. „У глухім куті" (число 38 з 21. серпня ц. р.). Оповідання переложено на бачванський говір.

Американські летуни таки далі кидають бомби на мароканські села.

ФЕЗ, столиця Марока, 22. вересня. — Американські летуни з ескадрилї Лафаетта не зважають на заборону свого правительства, а далі виконують службу під французькою командою і мечуть цілі тони бомб та інших вибухових матеріялів на міста і села Мароканців по стороні воєнного фронту Рифів.

Як тут запевнюють, американські летуни наробили Мароканцям великої шкоди. Вони не тільки понищили чимало міст і сіл, але і богато зборів на полях.

Французький ґенерал Нолен за се їх відзначив, згадуючи їх імена у денному звідомленню. Він згадав імена полковника Свіні і капітанів Сассена, Голдена, Мастейна, Касинса і Буллена.

Вони вже літали 5 днів понад мароканські оселї і нищили їх на протязі 80 годин.

ДОЧКА КЕРЗОНА РОБІТНИЧОЮ КАНДИДАТКОЮ.

ЛОНДОН, 22. вересня. — Дочка покійного міністра закордонних справ Великої Британії, лорда Керзона, пані Сінтія Мослі кандидує на посолку до парляменту з рамени Партії Праці.

„СВІТОВИЙ СУД".

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 22. вересня. — Делеґати на Зборі Ліґи Народів вплинули на делеґата з Уруґваю (в Південній Америці), щоб відкликав своє внесення на зміну конституції Постійного Суду Міжнародньої Справедливости.

Вони вмовляли в нього, що може Америка приступить до того „світового суду", якщо Ліґа не буде в нім робити змін.

Також вплинули вони на данську делеґацію, що забрала свою резолюцію про основанне комісії мирового суду при тому „світовому суді".

Натомісць Збір доручив усім правительствам держав, що належать до Ліґи, щоб розглянули плян Данців, аби знали як до него поставитись, якщоб він вдруге прийшов на чергу.

У СПРАВІ МОСУЛА.

ЖЕНЕВА, 22. вересня. — Турецький міністер закордонних справ Тевфік Рушді бей виїхав сьогодня відсі домів на нараду із своїм правительством у справі Мосула.

Він перекаже турецькому парляментови в Анґорі становище Англії і Ліґи Народів.

ТУРЕЦЬКІ ЗВІРСТВА.

ЖЕНЕВА, 22. вересня. — Англійська делеґація на Зборі Ліґи Народів обжалувала Туреччину, що ся висилає своє військо до Мосула (частини Мезопотамії) і там увязнює християн та висилає їх голих, босих і голодних в далекі дикі сторони.

Вона домагається, щоб негайно скликано Раду Ліґи Народів, яка провірила-б се нарушенне території Мосула і мирового договору з Лозанни та вислала на місце свою дослідну комісію.

ЧЕХИ І ВОЄННИЙ ДОВГ.

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 22. вересня. — Чеська довгова комісія виїздить до Злучених Держав на другий тиждень. До комісії входять: др. Евген Ліпанський, шеф офісу міністерства скарбу, Брабенец, радник міністерства скарбу, і банкири Поспіжіль і Кучера.

МІЛІОН ДОЛЯРІВ НА ҐАЗЕТУ.

РИМ, 20. вересня. — Фашісти заложили тут видавничу спілку з фондом $1,000,000, яка буде видавати дневник Пополо ді Рома (римський нарід).

НУ, ПРЕЦІНЬ.

ЖЕНЕВА, 20. вересня. — Збір Ліґи Народів закінчить свою 6-ту річну сесію імовірно дня 26-ого с. м.

ВІДШКОДОВАННЄ ВІД ЛЕТУНА.

ПАРИЖ, 22. вересня. — Недавно упало в Німеччині в ріку недалеко Баден двох французьких летунів Тієрі і Кост. Перший згинув, а другий спав своє життє. Але німецька влада увязнила Коста і не хоче випустити його на волю, поки не заплатить 9,000 марок, з того 3,000 марок відшкодовання за ушкодженнє риб в ріці, а 6,000 кари за лет понад німецьку територію без дозволу.

Французьке правительство не хоче заплатити відшкодовання, бо не вірить, що Франція напакостила рибам аж на 3,000 марок, ані кари, бо каже, що її летуни не летіли нароком понад Німеччину, але їх буря туди занесла.

МАНЕВРИ В ІТАЛІЇ.

РИМ, 22. вересня. — В північній Італії тепер відбуваються маневри, в яких бере участь 300 воєнних літаків.

ПОЛЯКИ УБИЛИ 26 ВЯЗНІВ.

ВАРШАВА, 22. вересня. — З тюрми в Кельцах намагалось втікти 400 вязнів. Вони напали на сторожу, розоружили її і подались до утечі. Але надійшло військо, яке огнем з карабінів спинило утечу.

У борні згинуло 25 вязнів і начальник тюрми, а 45 осіб одержало тяжкі рани.

ЧИ СПОСІБ НА САМОВБИЙНИКІВ?

АТЕНИ, столиця Греції, 22. вересня. — В Греції так богато тепер самогубств, що суспільність і влада поважно занепокоїлась.

Недавно влада придумала спосіб, який, як вона вірить, відбере охоту до самовбийств. А саме, [illegible] влада для відстрашення ховати самовбийників [illegible]

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ТОДІ НЕ БУЛО КОМУ ПРИҐАДАТИ

Американський державний секретар Френк Б. Келлоґґ звернувся до американського дипльоматичного аґента Блейка в Мароку, щоби допильнував, аби американські летуни не воювали проти війска мароканського (Ріфів), який е у мирі з Америкою.

Він пригадує, що се заборонюють американські закони (Sections 4,090 and 5,282 of the Revised Statutes of the United States) і приписують за провину кару трирічної вязниці і пені в сумі $1,000.

Франція дивується сьому виступови правительства Злучених Держав, а навіть і частина американської преси чудується. Вони вказують, що американські летуни не воюють (?!!) проти мароканського народу, але в його обороні (?).

Одначе правду має Келлоґґ. Війну ведуть Мароканці (Ріфи) у своїй обороні, в обороні самостійности своеї держави. Французьке війско там не має що робити, хиба воювати за те, щоб поневолити Мароко. Султан Юссеф, якого Французи тримають, щоб підписував се, що вони роблять, не е жадним сувереном Марока, але рабом Франції і зрадником свого народу.

Отже поправді, Французи воюють проти мароканського народу й американські летуни разом з ними теж воюють проти мароканського народу і його самостійности. Вони заслонюються хрунем-султаном, що буцімто йому служать, але се тільки збільшує сором, який на себе стягають.

Бо сором, коли Американці, яких батьки тому півтораста літ проливали свою кров за свою незавиcимість, тепер воюють проти незавиcимости народу мароканського.

* * *

При сій нагоді пригадаемо, що майже всі тісамі американські летуни, що тепер творять ескадрилю Лафаетта під орудою полковника Чарлза Свіні (із Спокейн, Ваш.), а під крилом хруня-султана, ВЕСНОЮ 1919 РОКУ ТВОРИЛИ ЕСКАДРИЛЮ КОСТЮШКА І ВОЮВАЛИ В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ ПРОТИ АРМІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, А ПІД КРИЛОМ ВШЕХПОЛЬСЬКИХ НАЇЗНИКІВ (виразно повторюемо — НАЇЗНИКІВ, бо Вилсон і Лойд Джордж згодились були дати дозвіл армії Галлера виїхати з Франції на східний фронт під ЗАСТОРОГОЮ, що не буде воювати проти армії українського народу у Східній Галичині!) Ті американські летуни тоді під вшехпольським крилом БОРОЛИСЬ ПРОТИ САМОСТІЙНОСТИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ. Вони сипали бомби на Українців у Галичині, хотяй український нарід не був у війні з Америкою і хотяй на ті бомби ми тут купували Либерті Бонди.

За се полковник Свіні дістав від Польщі титул „ґенерала" і медаль.

Але тоді, за влади демократичного (аж страх демократичного!) президента Вилсона і його державного секретаря Ленсинґа не було кому пригадати полковникови Свіні і його товаришам американських законів, ані відтак здерти з них польські медалі, а наложити кару тюрми і грошевої пені. Присхло на них се яко „геройство", що воювали проти вільности і самостійности віками неволеного українського народу.

Забулося. . . Та історія сього не забуде, а пригадае. Пригадае вільній Америці, що її сини ішли боротись, щоб поневолити другий нарід. Пригадае разом з пригадкою про висилку армії Галлера, хотяй навіть американська преса в телеграмах з Парижа остерігала, що се проти Українців, і разом з тим, що представник Злучених Держав в Парижі Френк Полк перший дав почин до сього, аби українську Галичину віддати в польську неволю.

З ХВИЛІ

Конець світа можна замовити в „біблейників". Нічого не коштуе.

Польща будуе Польщу на Західній Україні вже 585 літ і не збудувала. Але „розбйорів" вже була доробилась за той час три, а скоро вже доробиться четвертого.

Був час, що Німеччина дбала про те, аби собі придбати ворогів. Тепер її в сьому виручуе Польща. А вони вже про неї подбають.

Польща робить се, що їй Анґлійці радили тому три роки. Вивозить золото до Англії яко поруку на свої „злоті". Але „злоті" далі падуть. Щоб зарадити сьому, повинна Польща приняти і другу анґлійську раду, щоби Польща не мала права сама надруковувати паперових „злотих", а тільки анґлійський аґент.

В Польщі міністри, урядовики і „дипльомати" страшно крадуть. Не знати, чи лишуть ще що сусідам на час „розбйору".

Кажуть, що Польща тепер „живий труп". Чи се пімста гріха, що [illegible] будувати нову Польщу на під- [illegible]

Свящ. др. Микола Копачук.

РІДНА ШКОЛА.

Шкільна пора.

Як під осінь птиці ґурмами відлітають в „ирий", так в місяцю вересню дітвора й молодь йде або вертае знов до школи. Кожна родина дбае, щоб якнайприличніще вислати свого школяра чи школярку до школи. Знов шкільні власти стараються приняти маси учнів і учениць яко мога привітно і влекшити молоді науку й побут в школі. Всякий нарід, чи великий чи малий, присвячуе своїй національній школі найбільше ваги, робить всі заходи, щоб його школа була поставлена якнайкраще, щоб молодь в ній діставала таку освіту, щоб з учнів зробити найкращих членів народу, і таке виховання, що робить молодь здатну до служби суспільству. Словом можна сміло твердити, що нинішний культурний світ дивиться на національну школу, як на підвалину й запоруку кращої майбутности народу. Яка нинішна школа, така буде завтрішня доля народу. Добра школа, добре зорґанізоване рідне шкільництво буває найкращою запорукою кращої долі народу. А народ без школи не має ніякої будучности, він засуджений на загибель вже в слідуючім поколінню. Народ без школи з гори засуджений на неминучу смерть.

Всі культурні народи свідомі цього й тому так горячково заходяться коло того, щоб свої школи уладити якнайкраще і щоб всю свою шкільну молодь віддати до школи.

Рідна Школа в Краю.

З уваги на те, що наша американська еміґрація складається головно з Галичан як також з причини браку місця в ґазетній статті, обмежимося поданням короткого начерку про українську школу в Галичині.

Без огляду на всі важкі удари долі, що так жорстоко і так часто падуть на голову нашого народу в Галичині, треба признати, що він по своїм силам дбав про своє шкільництво. Незважаючи на політичну розтіч після злощасного віддання Галичини в руки Польщі, всеж таки всі українські партії були і є єдні в однім: піддержуванню рідного шкільництва. Лихо тільки в тім, що польська держава насильно здушує наші школи. Краеві і державні школи безцеремонно переводить на польські, а приватні закриває, отворяти нові не дозволяє. Приходиться боротись з велитенськими трудностями, щоб вдержати при життю й ті невеличкі окрушини нашого шкільництва, що заціліли до цієї пори. Ця боротьба стає тим важчою, що наш нарід попав в крайну нужду, передовсім внаслідок нечуваного варварського польського здирства а відтак з причини елементарних нещасть: торічного недороду й цьогорічних повиний.

Тим то зовсім природно, що очи краю звернені на Америку. Від патріотизму й великодушности тутешних Українців ожидають спасення для українського приватного шкільництва в Галичині. Наші родимці в краю дають геройську відсіч ворогові в нерівній боротьбі й надіються на побіду за щедрою допомогою Земляків зза моря. Тепер від постанови нашої тутейшої іміґрації залежить, чи наші брати в краю встояться перед брутальним напором лютого ворога, чи знесилені перевагою наїздника та байдужністю своїх будуть приневолені капітулювати.

Рідна Школа в Америці.

Зовсім инакшою мовою доводиться говорити про нашу „Рідну Школу" тут в Америці. Тутечки обставини цілком від- [illegible] краевих а в дечім гірші, однак в решті-рещт, коли протиставимо моменти некористні користним, то ці послідні геть переважать.

В некористне положення ставлять культурне життя тутейших Українців на іміґрації між иншими головно дві обставині. По перше, американські Українці відірвані від рідного пня й далеко від маси свого народу й від осередків і джерел його питомої, національної культури. По друге, нашим еміґрантам доводилося й ще доводиться жити розкинено, по американських містах і селах або фармах. Нема тут повітів чи провінцій заселених збитою українською масою, де-б вона мала нагоду завести в себе самоврядування на підставі американської конституції.

Та проте всеж таки, як се ми попередили, положення політичне й матеріяльне тутейших Українців куди краще ніж наших родимців в Галичині. Щоб не вживати богато слів, скажемо коротко: тут польського жандарма ані податкового екзекутника, ані всяких инших прикростий, можливих в мілітаристично-поліційній польській державі. Наша еміґрація тішиться й користується всіма горожанськими свободами запорученими американською конституцією і дійсно береженими американською владою. Спеціяльно що до церкви й школи існуе в Америці прямо ідеальна свобода, якої, говорячи без найменчої пересади, немає нігде в світі. Серед таких обставин Українці в Америці мали й мають не лише теоретичну але й практичну можність мати безліч своїх шкіл від найнизших до найвисших, так як це є в тутейших Поляків, Німців, Жидів, Норвежців і ин. Але питання, чи вони мають? На жаль, можна сказати, що поза нечисленними парохіяльними дяківками, не мають нічого. А чому воно так? Прошу спитатися тих, що стояли на чолі народного життя тутейшої еміґрації від самих початків! Мені, рядовому громадянинові, не може в голові поміститися, як то могло статися, що міліонова маса Українців на найідеальніщій свободі буквально обходиться майже без своеї рідної школи і то з власної вини.

Як би краеві Українці допалися до такого положення політичного і матеріяльного, то вони здивигнули-б найкраще рідне шкільництво.

Наше завдання.

На обовязок, який спадае на американську іміґрацію супроти Рідної Школи в краю, вказали ми виразно вже в горі в уступі про „Рідну Школу в краю". Даються чути голоси, що інтерес американських Українців до потреб Рідної Школи в краю не відповідае ані вимогам краю ані числу Українців в Америці. Воно-ж і не дивно. Адже-ж, як можуть тутейші Українці спомагати Рідну Школу в краю, коли вони самі не мають школи і байдужі до того, що їх діти перейшовши місцеву американську школу, робляться Анґліками, по словам Шевченка: „свої діти як чужії." Поміч школі може дати й дасть лише той, що має для неї зрозуміння і замилування. Якжеж можна сподіватися допомоги для школи в краю десь там далеко за морем, від людий, що ставляться байдужо чи навіть противно до рідної школи таки тут під носом.

Отже видатної жертви на українську школу в краю можна буде сподіватися від нашої іміґрації аж тоді, коли вона, просвічена у своїй рідній школі тут в Америці, матиме ясніще зрозуміння потреби Рідної Школи і любов до неї.

Зі сказаного виходить, що [illegible] шій мірі провідні громадяни мусять звернути всю свою енерґію, все своє щире патріотичне завзяття на влаштовання початкових українських шкіл, а де можливо, братись до здвигнення й висших шкіл з українською викладовою мовою, йдучи за приміром от хочби тутейших Поляків, Литовців, Словаків та инших маленьких народів.

Ждати ініціятиви чи допомоги від наших центральних орґанізацій нема чого, бо в них немає фондів на вдержання делеґатів чи інструкторів в шкільних справах. За те місцевим чинникам все те обійдеться лекше й дешевше. В нас невгавають нарікання на брак інтеліґенції. Тимчасом воно не правда. Богато дуже чесних і солідних інтеліґентів, заводових вчителів, заробляють в шапах на хліб насущний, наколи в той сам час народна нива лежить облогом завдяки байдужности чи недбальству таки наших рідних товариств чи громад.

Большевицька отруя.

В той же час, коли в нас розпаношилася байдужність до школи, як ще ніколи перед тим, большевицькі наганячі підняли надзвичайно живий рух за основанням нібито українських, а на ділі московсько-комуністичних діточих шкіл. Воно й не може бути инакше. Таж зовсім природно кидається бурян, терня і всяке хабазя на ниві, яку господар занедбуе й не обробляє. Коли національні ґрупи любуються в лінощах, тоді москвини-комуністи піднимають голову й вибираються відважно на здобич між українську дітвору, і, як що не стрінуться зі спротивом, віднесуть навіть деякі успіхи в затроенню невинних діточих душ азійсько-московським комунізмом.

Большевицькі платні головачі хотять за всяку ціну або по їхньому: — о штоб не стояло — виказатися перед своїми хлібодавцями з Москви якимись, хоч фіктивними, здобутками серед тутейшої української іміґрації. Вони добивалися до воріт У. Н. С. й дістали в лоб, зділали дуже енерґійний наскок на Український Робітничий Союз і також дано їм криваву відсіч, мали спокуси навіть на „Січ" і там їм показали двері, тепер нарешті вони несамовито накинулися на українську дітвору й основують „пролетарсько-комуністичні діточі школи." Діставши облизня від зрілої верстви, стараються троїти діточі душі.

Не чекаймо, аж їм се вдасться, а заздалегідь приступаймо до поставлення Рідної Школи тут в Америці на стопу гідну такого великого народу як український і, до несення видатної допомоги Рідній Школі в краю.

ЗАЛІЗОМ І КРОВЮ.

СПІЛЬНИМИ СИЛАМИ.

II.

Повинні ми стреміти до визволення західно-українських земель. Це не фраза, а конечність. Прямо тяжко думати, щоби західні Українці могли освободитися з під Польщі о власних силах. Ті сили які є, за слабі і нема надії, щоби вони скріпилися, а противно є познаки того, що вони маліють і будуть маліти, бо рука польської влади важка, а її удари не тільки болючі, але паралїжуючі та смертельні. А ще до того вони падають на сентиментальну націю, яка вже по самій своїй природі має нахил у всяких важких хвилях віддаватися розпуці і хоробливій безрадности та яка готова погоджуватися з судьбою тоді, коли ще треба острити меч. **Значить нема нам чого надіятися на кращу будуччину, на більший підйом духа, бо ледви чи до цего під Польщею коли прийде, а треба використати заряня ще свіжу кровну традицію боротьби з Польщею, живих свідків та учасників тої боротьби та з ними щераз почати і докінчити історичний двобій України з Польщею.**

З тим самим історичним ворогом повинні ми тепер покінчити, бо якраз тепер найкраща нагода до цего. Польща має стільки внутрішних ворогів, що на случай оружного конфлікту розвалять її вже національні меншости. Симпатії на міжнароднім ринку не знайде, а поміч Франції вже з тактичного боку проблематична.

Хтож тоді може і повинен розправитися з Польщею? В першій мірі самі західно-українські землі, але як ми вже згадали вони за слабі, щоби доконати так великого діла. А до того справа визволення західно-українських земель не є тільки їхня домашна справа, але цілого українського народа. В тій справі однаково заінтересовані як галицькі так і придніпрянські Українці. Тому то мусить сказати свое слово в тій справі уряд Радянської України, якщо він український. І не тільки сказати слово, або зложити святочну декларацію, яку по опублікованню складається до архіву, але й витягнути з тих декларацій певні послідовности у себе в дома, у відношенню до Польщі та на міжна- [illegible] для них доступне, а дальше й у відношенню до своїх братів, до самих західних Українців. Тут ні при чому це, чи поодинокі західно-українські партії, групи чи діячі погоджуються з радянською формою правління на Україні чи ні та чи вони визнають владу Радянської України як дійсно українську владу, бо **важна в тім випадку ця обставина, чим є влада Радянської України в її власнім розумінню. Колиж вона заявляе себе владою українською, то в консеквенції того мусить занятися долею відірваних від її пня українських земель, долею 8 міліонів Українців, які хочуть визволення з під Польщі та злуки з Придніпрянщиною в одну соборну українську державу.** Це вже не справа політичної еміґрації, якій можна диктувати услівя, яку можна собі легковажити і займатися нею, або й ні (хоч і цего не повинно бути), але справа визволення міліонів працюючого і поневоленого українського люду.

А спитаймо так по щирости, що було зроблено до цего часу з боку Радянської України для полекші долі західних Українців. Майже нічого. Кромі декілька протестів, артикулів в своїй пресі та деяких маніфестацій, одержала вкінци західна Україна від Радянської України і щось позитивного а саме кількадесять ваґонів збіжа як допомогу для голодуючого села, одиноку реальну допомогу за весь час існовання Радянської України. І глядіть, навіть та мізерна допомога потрясла цілою західною Україною, піднесла надію та зрушила прибиті поневолені серця. Навіть та мізерота настрашила вже Польщу, яка розписалася про ню як про яку Бог знае як важну подію.

Ось тут і властивий сук справи. Радянська Україна мусить положити і держати свою руку на західно-українських землях. Тут не може вона обмежитися до кількох ваґонів збіжа. Вона мусить живо інтересуватися цілим життям на тих землях, мусить відняти собі з уст, а тут післати, бо тим ратуе нарід від смерти. Вона мусить раз-у-раз інтерпелювати в польськім уряді в справі польських репресій над українським народом, виводити ті надужиття та пе- [illegible] зити Польщі відповідними репресіями, а навіть зірванням дипльоматичних зносин. В той спосіб зверне і західна Европа свою увагу на ті землі, коли побачить, що заходить поважний конфлікт, який може довести навіть до війни. Тоді допeрва може бути в теперішних обставинах мова про можливість ревізії договорів.

Тою дорогою мусить дальше Радянська Україна ввійти в тісний контакт з західно-українським громадянством, піддержати в нього революційного духа та підготовити його до тої хвилі, коли прийде до остаточної розправи з Польщею. Та хвиля мусить застати нас обединаними та свідомими що до своеї цілі та будуччини. Ґрунт під таку підготовку тепер пригожий, бо поневолення доходить до вершка, а розбитий наш нарід обединуеться та шукае способу самооборони. **Правительство Радянської України має тепер добру нагоду задокументувати своє українство, своє розуміння соборности та розпочати на широку скалю акцію оборони західно-українських земель,** якій навіть з міжнародного становища не буде можна зробити ніякого закиду, бо Польща не додержуе супроти Українців навіть міжнародних зобовязань.

Ми не твердимо, що така акція має сейчас довести до війни Радянської України з Польщею, хоч вважаемо, що війна це ще в тім випадку для нас найкращий вихід з того положення. Та, щоби вести війну, треба бути до неї готовим, в першій мірі самому українському громадянству по обох боках Збруча. Тому належить вже тепер справу оружної розправи з Польщею відповідно серед широких мас спопуляризувати та представити її як неминучу та як одинокий вихід і ратунок з того сумного положення, в яке попав наш нарід під Польщею. Війна відограеться на українських землях, а вислід її буде залежати від постави українських мас, які мусять знати, за що йде боротьба та що вона їм несе. Те все мусить бути зроблене вже тепер, бо проголошення війни з Польщею мусить стрінутися з загальним ентузіязмом та з повною вірою мас в конечну потребу такої війни.

Передумовою того мусить бути одначе довіря західно-українського громадянства до влади Радянської України та навпаки. Тепер якраз, як ми вже згадали, є добра нагода для влади Радянської України добути це довіря, зазначити українську соборність та довершити великого національного діла.

Вже самою дипльоматичною акцією може Радянська Україна принести велику пільгу західно-українським землям та припинити хоч часово польський наступ. Таку акцію вона повинна негайно розпочати. Ми знаемо, що й таку роботу важко їй вести супроти пацифістично настроеного московського центра зглядом Польщі. Але ми не говоримо до такої української влади, що погоджуеться під тим оглядом з Чічеріном, бо така влада не е українською в нашім розумінню. **Ми говоримо до влади, що думае і відчуває по українськи.** Як що вона **е, то мусить відозватися** на **крик розпуки осьми міліонів поневолених своїх братів** і розпочати ратункову акцію. А таким чином змусить вона навіть своїх найбільш завзятих ворогів до переоцінки їхнього ворожого відношення до неї, яке мало свою причину в тім, що та влада вважалася по серцю і душі неукраїнською.

Ми знаемо дальше, що тепер находяться при владі деякі щирі Українці, а до того ще й уроженці західно-українських земель. Це заставляе нас вірити, що наші слова найдуть у них відгук. А о скільки в їх руках дійсний вплив і сила, то надіемося відповіди ще й на [illegible]

ДОПИСИ.

з

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Урочисте посвячення Українського Народного Дому в Сінґек, Н. Дж.

Неділя 13. вересня зістане пропамятним днем для сінґеґських Українців і гостий, котрі брали участь в торжестві посвячення Укр. Нар. Дому. Сінґек, Н. Дж., мале сільце. Мало в нім Українців. Є там кільканайцять українських родин, переважно всі з Лемківщини. Хотяй мало їх, однак праця у них поступає вперед. Побудували собі гарний У. Н. Дім. Хоч невеличкий, однак для них вистарчаючий. Хотяй мало хто чув про українське життя в Сінґек то однак живе там горстка завзятих козарлюг, котрі не забувають, що вони походять з тої нещасної Галицької України, котра стогне тепер під ляцьким ярмом і котрій треба давати поміч моральну і матеріяльну, і для котрої треба організуватись для повної побіди.

Заповіджене свято 13. вересня випало величаво. Запрошені товариства з Пасейку, Н. Дж., явились численно, чим показали свою солідарність з братами із Сінґек і піддерли їх змагання. З Пасейку брала участь в торжестві ціла українська православна Парохія, Тов. Січ, відділ 182 У. Н. Союза, співацке товариство під проводом проф. п. Е. Королишина, сестрицтво ім. О. Бесарабової. Посвячення довершив о. М. Марущак, парох української православної церкви в Пасейку. По посвяченю до многозібраної публики виголосив промову о. Марущак, вказуючи на значіннє У. Н. Дому і його завдання тут на чужині, згадав про Рідний Край і про його визвольні змагання. Кров тисячів борців, що поклали свої буйні голови на жертівник Вітчини, казав він, не повинна пійти на марно. Ми повинні дальше, говорив, продовжувати сю боротьбу до повної побіди. Промову о. Марущака нагороджено оплесками. Слідувала панахида за полеглих українських борців за волю України. Із слезами в очах народ молився за тих, що віддали за нас що найдорозше — своє життє.

По відправі почався концерт під диригентурою проф. п. Е. Королишина. Молода діточа орхестра відіграла на скрипках кілька кавалків українських і американських. Діточа орхестра зробила на публику велике враження, що такі маленькі діточки а так красно вишколені, що не повстидались і перед Американцями поставитись. Тут належиться признанне п. учит. Е. Королишину, що за короткий час потрафив вивчити так гарно діточу орхестру, діточий хор і старший хор.

Таких учителів я желав би всім українським громадам. Публика не могла налюбуватись діточою орхестрою і її нагороду сипала оплесками. Опісля старший хор відспівав кілька патріотичних пісень.

Вкінці діточа орхестра заграла кілька пісень і хор відспівав „Ще не вмерла Україна". На останку представитель У. Н. Д в Сінґек, п. Остап Косма, подякував усім українцям за численну участь і народ в святочному настрою розійшовся, а Пасайчани на спеціяльних джітних та автомобілях вертались додому. По дорозі весела розмова і патріотичні пісні. Честь Вам учасники, що звеличили се торжество маленькій громаді в Сінґек та виявили свої симпатії для її громади.

Мушу зазначити, що в Сінґек богато кацапів. Мають свою церкву близько У. Н. Дому і я заввважив, що їх страшно разили українські прапори, якими був удекорований Народний Дім. Але при великім здвизі учасників з Пасейку вони мовчки признавали, що таки України богато. Честь Вам сінґенські Українці, що не забуваєте про свій народ і в тяжку хвилю організуєтесь на чужині до боротьби за самостійну Україну. Ідіть дальше тим шляхом до вільної України!

Честь Вам, всі Пасайчани, що звеличили се свято. Честь Вам, учителю Королишин, що своєю орхестрою і хором так чарували публику. Працюйте дальше для добра українського народу.

Лесьо Сисин.

МУМІЇ СЕДНЕВСЬКОЇ ЦЕРКВИ.

В склепах Воскресенської церкви м. Седнева на Чернигівщині знайдено 20 домовин з трупами, що частково, або цілком збереглися, замуміфікувалися. Поміж збереженими трупами є три трупи українських магнатів Лизогубів, один з них — Яків Іванович Лизогуб, колишній городнянський суддя, народився 1746 р., помер 1811 р. В одній з домовин найдено перстень з написом: „Генеральна Обозна Феодора Ливогубова" і день смерти — 1738 рік.

НА РАТУНОК НАШИМ РІДНИМ.

Україно наша люба,
Рідна наша Ненько,
Ох як тяжко за тобою,
Як болить серденько!
Брати мої рідненькії,
Жаль мені за Вами,
Як Ви гірко нуждуєте
З тими ворогами.
Та ще Вас в отсьому році
Туча навістила;
Рік цілий Ви працювали,
А вода все змила.

* * *

Та ми, Браття, тут за морем,
Довго не думаймо
На ратунок своїм рідним
Таки нинька даймо!
Обовязком святим нашим
Синів України,
Помагати рідним своїм
Ломити кайдани.

Ґері, Інд., 11. вересня, 1925.

Лев Хома.

ОХ ТИ ДОЛЕ, ДОЛЕНЬКО СЕЛЯНСЬКА!

До холмського „Нашого Життя" пише один селянин з села Кругель, ковельського повіта:

Біда у нас, нарід світом нудить, дебто заробить на кусник хліба, щоб можна було прожить. До світової війни більша частина наших селян жила з того, що зароблява на прожиття в сусідним поміщицьким маєтку; тепер же його розпарцельовано поміж військових осадників та розпродано якимсь наїзжим людям, а дещо „пощастило" купити і нашим місцевим селянам, та по такій ціні і на таких умовах, що як послухаєш, то мимоволі хочеться плакати і сміятися.

В 1922 році, коли парцелювалась поміщицька земля поміж військових осадників, місцевий дідич Шамповальскі, боячись того, що добра частина його маєтку підпаде під парцеляцію, дарував своєму зятеви І. Яворовському ті землі, котрі прилягають до нашого села в кількости 100 десятин. Алеж цей останній в минулому році задумав розпродати цю землю. Завдяки тому, що була поставлена висока ціна, то ніхто з побічних покупців не зацікавився цією куплею.

Як завжди буває, не обходиться без ґешефтярів та панських підлизуваєів, отож вони скоро знайшлись: місцевий сільський жид Дувид Кірштуль та наш селянин Іван Перестарчук. Вони порозумівшись з паном, взялись за свою роботу, себто намовляти та заохочувати селян до куплі, а за це їм двом пан пообіцяв відступити землі по нижчій ціні і на кращих умовах. По їх енергічним старанню частина селян погодилась на куплю землі, а разом з тим і на визначену паном ціну й умову, а саме по 400 пудів жита, або готівкою в тій ціні за 1 гектар.

Тепер, взявши під увагу, що то робилося на початку минулого року, коли збіже платилося зовсім по низькій ціні, то селяне, збувши останню коровину, котра тоді ще більш-менш держалася своєї вартости, спромоглися заплатити половину належитости з кожного, а друга половина суми була відрочена до слідуючого, себто біжучого 1925 року. В цім році треба платити другу половину всеї вартости, алеж стає питання, чим заплатити? Збіже тепер піднялося в ціні значно вище торічного, та його ї немає так багато. Дехто ще зберіг яку коровину то й ту хоть віддай за безцінок. Та що воно поможе? То капля в морі.

Між иншим ціна на землю в цім році значно зменшилась, так що, порівнявши ту половину, яку ми маємо ще заплатити, з вартістю теперішньою, то побачимо, що доплачувать нам прийдеться ще в два рази більше. Виходить: хоть даруй те, що вже пропало, помий руки і відчепись.

От такі то наші справи. Ох ти доле, доленько селянська! А все завдяки тим людям, що світом крутять. Коли то вже вони поскручують голови?... Сором і ганьба цим дурисвітам!

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(32)

— Може би ви цілком не приїздили сюди? Вам безпечнійше дожидати їх повороту до Немирова. Тут ледви чи буде мати нагоду. В Немирові, у її мами буде безпечнійше.

— Я привезу Чалому його грамоти. Сам просив мене. До Немирова верну в купі з ними.

Розмову перебила поява Чалого, котрий привів гарного турецького коня в пишнім наряді.

— Се тобі за ту дружнюю прислугу, яку ти зробив мені і моїй жінці, — Чалий промовив до Шаравского, передаючи йому коня. — Той кінь твій.

— Такий кінь, то завелика заплата за мою подорож з Немирова сюди, ще й з всякими вигодами на возі, — Шаравскі замітив, проковтуючи коня очима.

— Вигода, яку ти мені зробив, має для мене велику ціну. Як би не ти, то гетьман ледви чи був би рішився дати мені Зоську.

— Я тільки переказав гетьманови твої слова, яких сам не розумів.

— Отже бачиш. Ти переказав і з того вийшло таке, що ти привіз мені моє щастє.

— Я се зробив на приказ мого пана. То було в службі. Коби так ціле жите! — Ще не кінець. Ти за мене поїдеш до гроду і ще раз приїдеш сюди... на мою просьбу.

— Та так. Всеж таки такий кінь, то завелика заплата за таку марну вигоду, яку я тобі ще обіцяв зробити. Але боюся, що заки віддю, ти розгадаєшся і коня таки не даш.

— Чи то тільки у твого гетьмана так, що як скаже слово, то воно стоїть муром? Як говорить гайдамацький отаман, то його слово вітер несе?... На добавок я тобі винен коня, бо ти через мене втратив свого. Той гайдамака, що тебе так безцеремонно скинув був у яр, втік до мене на твоїм кони.

— Та се правда. Але мій кінь не був такий. Аж боюся, що я сего готов втратити.

— Гайдамаків не бійся. Аж до межі Запорожа дам тобі конвой.

— Не гайдамаків боюся, а мого пана.

— Гетьман конокрад?

— Та не конокрад. Але як такого коня побачить у свого слуги...

— Гетьманови перекажеш, що для него маю два... Ще гарнійші. Гм... А може би ти тепер взяв їх з собою і передав йому від мене?

— Овщім. Гетьман буде ласкавійший. Не лиш для тебе, але й для мене.

Чалий відійшов і по хвили вернув з чотирма козаками й двома турецькими кіньми найшляхотнійшої породи.

— Сі козаки, — промовив до Шаравского, — то твій конвой аж до межі Запорожа. Ті коні передай від мене твому панови.

— І твому, — Шаравскі додав.

— То ще вилами на воді писане.

Шаравскі сів на свого коня і в супроводі козаків відїхав. Коли та мала ватага щезла в лісі, Чалий пустився до хати.

— Для Потоцького сі два коні мають більшу вартість, як Зоська, — думав. — Отже я за дівчину добре заплатив йому і не маю обовязку платити собою. За село і за хліб панського полковника не велику маю охоту платити обмеженем моєї волі, широкої як той запорожський степ. Добре, що Зоська вже в моїх руках. Коби тільки вона схотіла лишитися на Запорожу!

Коли Чалий був вийшов з хати, полишивши жінку ще в постели, Марина, що ночувала під їх боком в коморі, всунулася в світлицю і нахилилася над сплячою Зоською. В тій хвили Зоська розплющила очи. Хвилю озиралася, неначе орієнтуючися, де вона. Побачивши Марину, усміхнулася.

— Ну? — Марина спитала.

— Він вже вийшов? — Зоська спитала, неначе не розуміючи короткого питання Марини.

— Вийшов... Ну?

Замість відповіди, Зоська розсміялася.

— Бачу, пані цілком непотрібно боялися,— говорила Марина, вдивляючися в усміхнене, дуже вдоволене лице Зоськи.— Як пан виходив, я призиралася йому. Також виглядав дуже вдоволений. Я відітхнула, бо й я троха боялася.

— А ти чого? За мене?

— Та за вас. Я потерпала, що така молода, без практики, з самого страху бовтне щось і сама виявить се, чого муж не помітив, ні доміркувався.

— Якось пішло щасливо. Коли подумаю, в якім я була страху, та що я й без тої моєї тайни того Чалого все так боялася, то мене тепер сміх бере. Той Чалий не такий осоружний, яким видавався тоді, коли я була тільки з Шаравским.

— То ви вдоволені з Чалого?

— Або я знаю? До хвилі, коли показалося, що Чалий не доміркувався нічого, я чула тільки один страх. Потому, аж до рана, я порівнувала, котрий ліпший.

— Ну?... Котрий? Може Чалий? Він молодший.

— Або я знаю? Мабуть в ночи всі мужі однакові... Хиба котрий молодший, той ліпший.

— Се правда. Се велика правда. Я то сама знаю. То пані може Шаравському подякують за службу?

— Нині я його не впустилаб до себе.

— А як він таки прийде?

— Як прийде, то до Чалого.

— А як би прийшов тоді, коли Чалого нема в хаті? Ось приміром тепер?

— Не впущу до хати.

В тій хвили хтось заковтав у двері. Зоська поблідла.

— Біжи, не впусти. — крикнула до Марини. — Скажи йому, щоби не дурів, бо заріже себе й мене.

Марина вибігла з хати і по хвили вернула.

— То не Шаравскі, то Чалий, — сказала сміючися.

— Чалий? Ковтав до власної хати, замість увійти?

— Галав, що ви ще спите. Він мене викликав. Сказав мені розбудити вас і переказати, що Шаравскі відїздить і цілком не прийде попращати вас.

— Чалий може доміркувався? Не впускає його до мене? Проганяє відси? Мене вже не хоче знати, бо сам не прийшов, лише переказує собою? — Зоська питала стривожена.

— Тадбо не перебиваїте! Чалий сказав, що Шаравскі мусить зараз відїхати, щоби на час поспіти до Немирова. Я міркую, що то його хитрість, щоби змудрувати Чалого. Знаючи, що й так тепер не буде мати з вас ніякої користи, не хоче розбуджувати підозру. Поводиться так, будьто би ви не в голові йому були. Хитрий і обережний панок, той ваш Юзунцьо!... Що Шаравским перекажете мамі? Бо Чалий того викликав мене. Я сама перекажу Шаравскому.

— Щож я маю переказати? Хиба те, що я щасливо заїхала сюди, та що я вже жінка Чалого. Але се Шаравскі сам знає.

— Може би сказати мамі, що чорт не такий страшний, як його малюють?

— Та Шаравским?! Шаравским переказувати таке про Чалого? Потерпаючи, що я може через ніч полюбила Чалого, а бо він мені не осоружний, отже можу відвернутися від Шаравского, він готов лишитися тут пильнувати мене. Заздрість і наймудрійшого зведе з розуму. Готов наробити якої біди.

— Я вже знаю, що йому сказати, — Марина закінчила розмову і вибігла.

Зоська нетерпеливо дожидалла повороту Марини, бо хотіла знати причину наглого відїзду Шаравского, та чи він і Чалий розсталися в згоді. Хоч Марина корисно пояснила наглий відїзд Шаравского, Зоську непокоїло се, що Чалий не вступив до хати, тільки викликав Марину.

— Всьо добре! — крикнула Марина, входячи в хату. — Шаравскі їде, бо має зорудувати щось Чалому. Між обома найліпша згода. Я балакала з Шаравским в чотири очи. За пару днів знов буде тут. Було би ліпше, як би не приїздив, але він прийде до Чалого. Прийде на його просьбу, отже Чалому й на думку не прийде, що він до вас. Просив, щоби ви приготовилися на його приняте.

— Яке приняте? Щоби мав що їсти й пити?

— Пані будьто би не знали, який хліб у него на умі! Просив мене уладити так, щоби він міг бути з вами... Так, щоби при тім не було Чалого. Гадаю, що за пару днів таке буде можливе.

— Який він нетерпеливий!... Я ще сама не знаю, що зроблю. Розум каже мені припинити гру з огнем, бо то небезпечна гра. Чалий, будь що будь, мій муж. Правда, нині ще нічого не знає, але він також має очи й вуха. Помітить пару поглядів, підхопить пару необережних слів, так решту доміркуєся. Инші люди також не глухі й не сліпі. Вони ще скорше похопляться і донесуть йому. Я зачала небезпечну забаву. Ще пора припинити... Як мені досить того, що маю від мужа, то не конче треба і не дуже здорово ризикувати.

— Ось що наробив здоровий хлоп! — замітила Марина смiючися. — Розгілав пару голубів. Хі, хі, хі.

І зоська розсміялася.

— Я вам кажу, що ви того Чалого ще полюбите, — Марина додала.

— Як з того, що було з Шаравским, нічого не вийде, то хто знає, чи так не скінчиться. Милійший буде мені батько моєї дитини...

ПЕРШИЙ РОЗДІЛ ПОЛЬЩІ.

Під претекстом, що внутрішні забурення в Польщі, можуть спричинити загальну війну, Росія, Австрія і Прусія доконали першого розділу Польщі в 1772 році. Висше згадані держави одобрили акт розділу 20. вересня, перед 153 роками, і той акт був одобрений також безсильним польським соймом. Через перший розділ стратила Польща одну трету часть території. Внутрішні забурення суть небезпечі для життя публичного, а також небезпечні для життя орґанічного. Клопоти жолудка повстримують Вашу життєвість, стаєтеся нервовим і вичерпаним фізично, не можете їсти ані спати. В таких випадках Трінера Гірке Вино є найсильнійшим. Перечищує внутренности, усуває затвердження і гази, привертає здоровий апетит, поліпшує цілий систем. Коли не можете дістати Трінера Гіркого Вина у Вашого аптикара або доставці, тоді пишіть до Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

С. Маківка.

ВЕЛИКИЙ ДІЯЧ.

Максим Волокита давно працює на громадській ниві і річ зрозуміла, що цілком по заслугам називає себе народним діячем.

Та не тільки він сам; так називають його і односельчане, волостний писар Собачко і постерунковий Пішпротоколи.

Та воно інакше й бути не може... Максим таки справді діяч: він знає, що є Українцем, знає добре історію українського руху. Брав участь в революції. Та й тепер не сидить з заложеними руками, а працює.

Частенько думає про майбутнє свойого народу і то так, що сяде за стіл, засне над ним, а потім забуде, що й думав.

На всіх громадських зібраннях Максим бере гарячу участь. Ще за кілька днів до зборів, він, як добрий стратеґ, розпляную собі промову, обдумає всі можливі промови своїх противників, порадиться зі своїми людьми, що мають там робити; як краще поставитися, щоб виграла українська справа.

В день зборів Волокита стане при трибуні та уважно слухає промовця. Коли говорить свій, то Максим бє долонею в кишені. Колиж противник, то Максим насупиться, поставить чуприну їжаком і, здається, от кинеться на промовця, як що не з кулаками, то з такою промовою, що противник більше до села і носа не вкаже. Промовець скінчив... Максим робить крок вперед. Але картуз поліцая прикове його на місці, думки зникають, і Волокита відходить на бік, стане підтином і блимає сердитими очима.

Дорогою до дому зі зборів, Максим піддає найострійшій критиці не тільки головного промовця, а також і тих, що промовляли відповідали.

З надзвичайним хистом розбере чужу промову, зручно відділить брехню від правди і знайде на це відповідь.

— Чомуж ти не сказав того на віче? — запитає хтось з собесідників.

— Та хай йому біс! — скаже Максим. — Не хочу, щоб ці нумератори слухали розумні слова. Краще вам сказати; тут нема чужих і ви краще зрозумієте.

На громадських виборах Волокита знає, на кого голосувати. При таємнім голосуванню поважно підійде до урни і вкине голос. При явнім — сяде на кінці салі, глибоко задумається і неначе не чує, що голосують.

Колиж трапляється, що при шумних виборах треба поділити натовп на дві частини — праву та ліву, — Максим стає по середині.

— Чомуж ти не голосував з нами? — запитують Максима.

— А хиба ви не бачили, де я був? Я стояв перед вами і тим показував, на кого голосувати.

Волокита любить кн ижку та газету і просиджував би над ними по цілих днях: брак тільки часу.

Через те він добре знає напрямки українських газет; рад, як хто з села ці газети передплачує; навіть сам не від того, щоб дати пару грощей на газету.

— Максиме! Ти би виписав газету на своє імя! — каже сусід Іван.

— Що, там, — відповідає Максим, — чи не все одно, хто одержує? Бач, моє імя всім відоме; не хочу, щоб і почта його знала.

Знає Максим і про користь культурно-освітних організацій.

— Так заложим у себе якусь організацію! — говорять односельчане-молодики.

— Треба, треба, — скаже Максим — засновуйте.

А ти?

Я подивлюся, як будете працювати.

Розбирається Максим і в політичних партіях, але не вступає до жадної. Не хоче турбот. Волить сидіти спокійно та не бачити в себе поліції, а тим більше ревізії, яка у політичного діяча іноді зустрічається.

Багато де чого ще Максим знає, але не робить.

УБОЖЕСТВО „ЧЕРВОНОГО ШЛЯХУ."

Визначний український педагоґ і історик літератури Ол. Дорошкеви містить в „Пролетарській Правді" широку рецензію на літературно-суспільний журнал „Червоний Шлях", що виходить третій уже рік у Харкові, і не лищає на нім, що називається сухої нитки, як на виданню, що ведеться недбало й містить припадковий, малоцінний, або й зовсім безвартістний матеріял. Згадуючи, що журнал має коло 3000 прим. накладу, Дорошкевич уважає цю цифру для українського видання досить високою. Мусять дійсно сумно стояти справи з українськими виданнями, коли цифра 3000 прим. для единого на цілу Україну літературно-суспільного журналу вважається великою. Таку малу цифру накладу журналу мабуть треба пояснити не браком українського читача, а убожеством внутрішнього змісту журналу, який містить річи, про які Дорошкевич пише, що це „якась жахлива халтура, що про неї не варто навіть згадувати не то друкувати в поважному орґані." Журнал — каже Дорошкевич — з кожною дальшою книжкою занепадає.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДП. ТоТвТ. Вільних Козаків, від. 196, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудесь о 3-ій годині попол., в неділю, дня 27. вересня, в гали церковній на розі Sussex і Greene Sts. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Кождий член має прибути на сей мітинґ. Неявившийся член заплатить кари 25 ц., а урядник 50 ц. — І. Баричко, предс.; Н. Цінурчин, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться в неділю, 27. вересня, о першій годині попол. Проситься всіх членів прийти на означений час. — Стефан Медвідь, предс.; М. Гнатів, секр.

ҐЛЕСТОНБУРИ, КОНН. Бр. св. І. Хрестителя, від. 138, повідомляє, що триквартальний мітинґ відбудеться в неділю, дня 27-го вересня, в церковній гали при улици Grove, точно о год. 1-ій пополудни. Член, котрий спізнить або не неявиться, підлягає карі 50 ц. — С. Кунікевич, предс.; Ів. Соляр, кас.; Михайло Саламаха, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим подаєсь до відома членам Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в неділю, 27. вересня, о год. 2-ій попол., під ч. 610 S. American St. Кождого члена проситься конечно прибути на мітинґ, бо суть важні справи до полагодження. Також пригадується довгуючим членам, щоб вирівнали свої залеглости, бо впротивнім разі наразяться на суспенду. — І. Сорока, пр.; І. Шекмир, кас.; О. Будай, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧУДА ХОЛОДНОГО СВІТЛА.

Чарівний ліхтар. — Особи і предмети зникають і появляються знову. — Переворот в театральній техніці.

Свойого часу писали ми вже про холодне світло, себто таке, що світилоб а не гріло рівночасно. Писалося в нас і про те, що таке світло винайдено як і про те, які з цього можуть бути користи. Винайшов холодні лучі французький фізик Дісо, а корисні вони можуть бути там де потрібна велика сила світла але без тепла. Наводимо такий приклад. Електрична лямпа о силі 10.000 свічок може просвітлити дуже докладно людський організм, що при деяких недугах булоб дуже потрібне лікарям. Але якже вживати такої лямпи до просвітловання організмів, коли сила горяча, яке витворює така лямпа вбиває всяке органічне життя. Яка користь булаб в такому випадку з холодних лучів.

Але з другого боку при помочі тих лучів можна робити правдиві чуда. Лямпа з такими лучами може бути правдивим чарівним ліхтарем, при помочі якого можна робити чуда, що в дійсности будуть тільки звичайними фізичними явищами.

Фізика вчить про два світляні явища: фосфоресценцію і флюоресценцію. Під першим розуміємо прикмети деяких тіл; що виставлені якийсь час на ділання світла, самі потім світять в темноті. Фосфоресценція треває годинами, але з часом ослабає і заникає. Флюоресценція то прикмета тіл, що вони теж висилають лучі, себто світять, але під безпосереднім впливом якогось джерела світла. То джерело може бути для наших очей невидне, як наприклад так звані ультра-фіолетні лучі, які істнують, але їх бачити не можна.

Звичайне червоне світло має ту прикмету, що гасить фосфоресценцію, тоді коли згадані ультра-фіолетні лучі не тільки, що викликають флюоресценцію але і фосфоресценцію піддержують. Ця обставина і позваляє при помочі червоних і ультра-фіолетних лучів робити з фосфоризуючими і флюоризуючими тілами ріжні дивні штуки.

Візьмім приклад.

Кладемо на столі три однакові на жовто помальовані шестістинники. Перший звичайний, другий напущений флюоризуючою матерією, а третій фосфоризуючою. При звичайному освітленню не бачить глядач ніякої ріжниці поміж всіми трьома шестистінниками. Всі вони однакові. Колиж погасимо світло то буде видно тільки третій шестистінник, фосфоризуючий. Тепер пускаємо ульт-ра-фіолетні лучі. Їх ніхто не бачить, але вони роблять свою роботу. Під їх впливом третій шестистінний видний дальше, але разом з тим виринає з темноти і другий, той флюоризуючий. А перший ще дальше не видний. Так при помочі ріжних лучів можна піддати глядачеви враження, що шестистінники зникають і являються знову.

Те саме можна зробити з иншими предметами, а навіть з особами. Яку то користь може принести в театрах. Актори вбрані в фосфоризуючі чи флюоризуючі убрання можуть під впливом лучів висиланих зза сцени нагло являтися і також зникати. Теж можна зробитися і з декораціями. В одній секунді вулиця міста може змінитися в темний праліс і навпаки. Щойно тоді театральна сцена зможе відтворювати всякі події не разячи глядача ріжними незґрабностями та смішними пригодами зі зниканням акторів і змінами декорацій.